

KNIHY HANUŠE JELÍNKA A BOŽENY JELÍNKOVÉ-JIRÁSKOVÉ V KNIHOVNĚ NÁRODNÍHO MUZEA V PRAZE

Jaroslava Kašparová

The Books of Hanuš Jelínek and Božena Jelínková in the National Museum Library in Prague

Abstract: The article points out the uniqueness of the personal book collection of the Czech poet, translator and theatre critic Hanuš Jelínek, one of the most prominent figures in Czech–French cultural relations. Based on the owner's last will, it has been deposited in the National Library in Prague since 1951, when the book estate was handed over to the National Museum after the death of his wife, Božena Jelínková-Jirásková, an academic painter, and it also contains books that belonged to her. The book collection, which still awaits further research and is hardly known to the wider professional public, is a very valuable source on the life and work of Mr and Mrs Jelínek as well as an important source of information on the history of Czech–French cultural transfers and the cultural history of Europe in the first half of the 20th century.

Keywords: Hanuš Jelínek (1878–1944) – Božena Jelínková-Jirásková (1880–1951) – personal book collections – National Museum Library in Prague – French literature – Czech literature – Czech–French cultural contacts in the first half of the 20th century – book provenance – ex libris – handwritten dedications

Osobní knihovna propagátora sblížení česko-francouzských kulturních styků Hanuše Jelínka (1878–1944), básníka, překladatele, esejisty a divadelního kritika, představuje významný pendant k Jelínkově literární pozůstalosti (dnes uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví).¹ Knižní fond, který je stále málo probádaný a širší odborné veřejnosti téměř neznámý, představuje velice cenný pramen k životu a dílu Hanuše Jelínka a je též důležitým informačním zdrojem k dějinám francouzsko-českých kulturních vztahů i k evropským kulturním dějinám první poloviny 20. století.² Svoji knihovnu budoval Jelínek celý svůj život a odráží jeho čtenářské zájmy, literární i kulturní a politické aktivity a také jeho bohaté přátelské a profesní kontakty.

Knižní sbírka však neobsahuje jen knihy patřící Hanušovi Jelínkovi, ale také knihy jeho manželky, akademické malířky Boženy Jelínkové-Jiráskové a knihy, které byly věnovány oběma manželům, výjimečně pak i knihy dalších rodinných příslušníků, např. Hanušova bratra, operního pěvce a překladatele z francouzštiny, Františka Jelínka (1883–1940).

Osudy Jelínkovy knižní sbírky

Hanuš Jelínek odkázal v poslední vůli svoji knihovnu i s celým zařízením pracovny a literární pozůstalostí Národ-

nímu muzeu (muzejním majetkem byla již od r. 1944, i když zůstávala v bytě Jelínkových na Vinohradech, a studovat v ní mohli badatelé zajímající se o Jelínkův život a dílo).

Knižní a literární pozůstalost přišla do Národního muzea v říjnu r. 1951 po smrti jeho manželky Boženy Jelínkové (knihy jsou zapsány v přírůstkové knize z r. 1951, z r. 1952). Literární pozůstalost přešla delimitací, podobně jako většina archiválií, původně uložených v Literárním archivu NM, v roce 1953 do nově vzniklého Památníku národního písemnictví (majetkově ovšem později, až začátkem 60. let). Celistvost a jednota knižních a archivních materiálů osobních pozůstalostí byla touto delimitací (která navíc nebyla u řady fondů provedena důsledně) narušena. Jelínkovy osobní archiválie a předměty uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví byly však v roce 1966 uspořádány a zpracovány a jsou badatelsky přístupné.

Pokud jde o knižní fond Jelínkovy knihovny, převážná část knih byla ve fondu muzejní knihovny postavena na sign. „Jelínek“ (1 061 titulů v 2 185 sv.), ale další, zatím neurčené, množství knih bylo tematicky a formátově rozptýleno do základního fondu knihovny. Zápisy v přírůstkových knihách jsou doloženy jen pro rok 1951 a 1952 (další přírůstkové knihy při akvizici provenienční původ knih nezaznamenávají!), ale řada knih obsahuje přírůstková čísla, kde je uveden

¹ WAGNER, Jan, ed. *Hanuš Jelínek (1878–1944) – literární pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1966. Edice inv. č. 148.

² Databáze „PROVENIO“. Knihovna Národního muzea [online]. [2016] [cit. 2016-07-04]; Dostupné z: www.provenio.net. Heslo Jelínek, Hanuš [online]. [2016] [cit. 2016-07-04]. Dostupné z: <http://opac.nm.cz/authorities/34933>. S bibliografií k H. Jelínkovi i jeho knihovně. Srov. též KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Baudelairovská setkání s Hanušem Jelínkem – u něho v knihovně. In: *Linguis diversis libri loquuntur*. České Budějovice: Jihočeská univerzita 2013, s. 55–66, KAŠPAROVÁ, Jaroslava. „à notre cher Jelínek en cordial hommage...“. In: *Hanuš Jelínek a Příbram*. Příbram: Knihovna Jana Drdy Příbram, 2015, s. 3–5 a KAŠPAROVÁ, Jaroslava – ŠÍPEK, Richard. *Ex libris... Ex bibliotheca... Knižní sbírky Národního muzea a jejich dřívější majitelé*. Praha: Národní muzeum, 2015, s. 152–154 (heslo Jelínek, Hanuš).

rok 1951–1966/67. To znamená, že knihy zapsané v přírůstkových knihách pro rok 1951 a 1952 lze identifikovat dle přírůstkových čísel jak v celku Jelínek, tak v celém základním fondu, knihy, které byly akcesovány později a které se stavěly na signatury základního fondu, však lze určit jen v těch případech, mají-li průkazné majetnické a dedikační přípisy odkazující na Jelínka či jeho blízké. Celkový rozsah Jelínkovy knižní sbírky i způsob její akvizice bude tak možno rekonstruovat zřejmě jen částečně: na základě konfrontace zmíněných přírůstkových seznamů z r. 1951 (v něm je zapsáno 1 109 titulů) a r. 1952 (412 titulů v 422 exemplářích a 432 sv.) s reálně dochovaným knižním fondem, který stojí na sign. „Jelínek“ nebo je rozptýlen v základním fondu, popř. lístkovým generálním jmenným katalogem, který Jelínkovu provenienci zachycuje v případě, že knihy obsahují nějaké provenienční přípisy.

Osudy provenienčně zajímavé a cenné knihovny jsou jak vidno poněkud komplikované a nejasné, a to jak z hlediska samotné akvizice, tak také z hlediska toho, jak se s fondem dále nakládalo. Akvizice totiž probíhala, jak už bylo řečeno, až do sklonku 60. let 20. století, tj. takřka 16 let! Jak je to možné? Jednalo se o pomalý proces předávání, zápisu a stavění knih na regály, liknavou akvizici z padesátých let, možná přerušovanou jinými nálehavými pracemi knihovníků, anebo o další pozdější akvizice, kdy knihy byly předávány po částech a v několika časových etapách příbuznými či blízkými osobami (hovoří se v této souvislosti o roli hospodyně Jelínkových Emilky)? Patrně ano, eventualita, že by se knihy při akvizici či katalogizaci ztratily, je víceméně ne-

pravděpodobná. Odpověď na to, zda jsou v muzejním fondu všechny knihy, které byly do muzea předány a které podchycuje akviziční seznam, však přinese až další výzkum. Příliš zdoluhavé zpracovávání Jelínkovy knižní sbírky lze vysvětlit možná i tím, že v 50. letech přišlo do knihovního fondu muzea velké množství knih – jednak knih z konfiskovaných sbírek po německých majitelích, jednak nových knižních titulů, které bylo nutno z ideologických důvodů přednostně zpracovat. To, že se tím přerušila akvizice a katalogizace významné osobní knihovny nebylo bohužel rozhodující. Ostatně Jelínkův případ není ojedinělý; podobný osud stihl i jiné osobní knihovny významných osobností, jejichž knihy byly po předání do muzea akcesovány či katalogizovány s jistým zpožděním (např. knihovna Jarmila Krecara nebo Kamilla Reslera či Františka Páty).³

A co se stalo s dalším zařízením a vybavením Jelínkovy pracovny? Knihovní mobiliář je sice uložen v Knihovně Národního muzea,⁴ ale v tomto směru co další předměty, upomínky z cest do Paříže apod., které se v pracovně nacházely? Pátrání bylo zatím neúspěšné.

Knihy Hanuše Jelínka

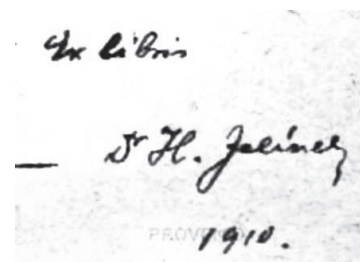
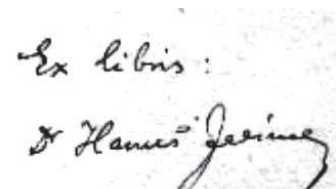
Bohatá a cenná knižní sbírka obsahuje kromě prací Hanuše Jelínka především díla francouzské literatury: hlavně beletrii, literární vědu a historii. Jedná se o knihy tištěné většinou francouzsky, ale také německy, rusky, popř. v jiných jazycích, a také o díla překladová.

Jelínek svoje knihy podepisoval svým jménem – perem i tužkou (před získáním doktorátu bez titulu, později s titulem „Dr.“), někdy s datací, jindy bez ní.

Některé knihy jsou vázány v jednotných majitelských vazbách (např. v deskách z šedého nebo vínové červeného režného plátna s černými hřbetními štítky).

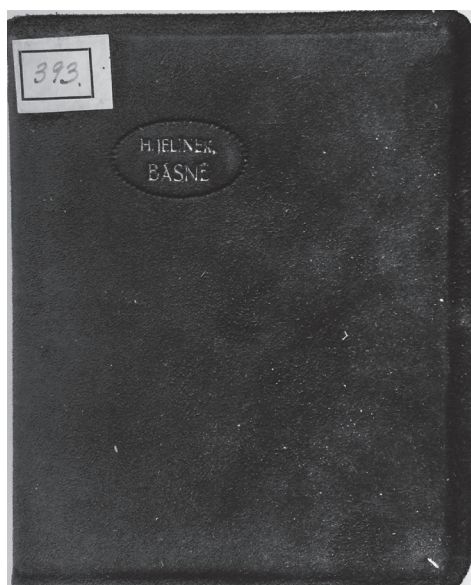
Vlastní díla Jelínkova jsou zastoupena jak jeho básnickými prvotinami, tak také jeho překlady a pracemi literárně-historickými, jak v češtině, tak ve francouzštině, často i formou samostatných separátů časopiseckých článků. Knihy si Jelínek nejen kupoval, ale velkou řadu knih získal darem od autorů, a to převážně s vepsaným osobním věnováním, nebo jako recenzní výtisky (např. v souvislosti s jeho redaktorskou činností v časopise *Lumír*). Cizojazyčná díla knihovníci zařazovali zpravidla do souboru knih stojících na signatuře „Jelínek“, jazykově české knihy a vlastní Jelínkovy literární práce byly až na výjimky rozptýleny v základním fondu.

Hanuš Jelínek jako bibliofil měl i svoje tištěné exlibris. Reprezentuje jej grafické exlibris, které pro Hanuše navrhl Božena již v r. 1916 (signováno „B. 16“). Je na něm motiv lodí se vzdušnou plachtou na vlnách, čtyřmi hvězdami na nebi

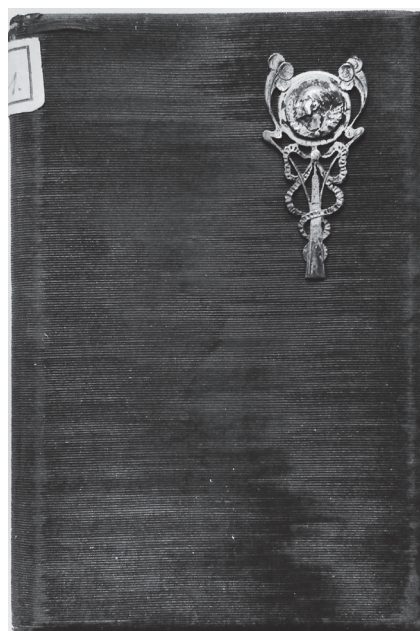

³ Ve všech třech případech však knižní fondy zůstaly v celistvosti, na rozdíl od rozptýlené knihovny Jelínkovy.

⁴ Knihovna Národního muzea vlastní kromě knih knihovní regály, psací stůl, křeslo a několik drobných kusů nábytků – jako stůlek pod květiny, taburetku, etažerky z Jelínkovy pracovny a také 1 obraz Boženy Jelínkové-Jiráskové.

Bibliofilské majitelské Jelínkovy vazby: jeho prvotiny Dedyke men a selana kai Pleiades (Zapadl měsíc i plejady) z r. 1897 a básnické sbírky Konec karnevalu (1900–1901)

A MA DOUCE AMIE.

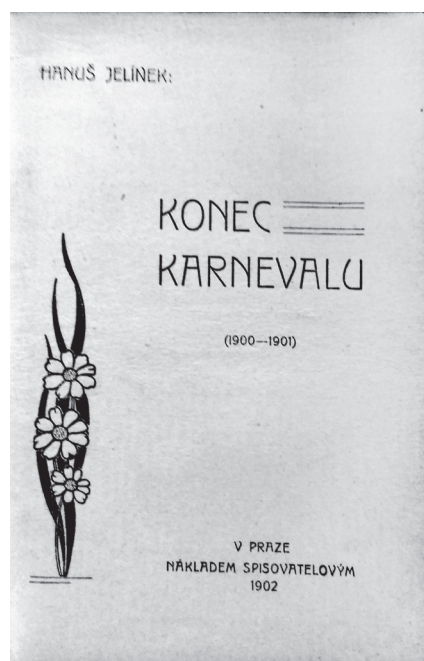
TOBĚ, JEŽ JSI DOVEDLA MNE PŘI-
BLÍŽITI NEJBÍŽE K NÍ, JÍŽ JSEM NIKDY
NEVIDĚL A NIKDY NEUZŘÍM, JEJÍŽ RET
JSEM NEZLÍBAL A NEZLÍBÁM — PONĚVADŽ
NENÍ — TOBĚ DEDIKUJI TU KNIŽKU.

H. J.

Tištěné Jelínkovo věnování přítelkyni (Dedyke men a selana kai Pleiades)

a motto „*Fluctuat nec mergitur*“ („*Zmítána vlnami, ale přece se nepotopí*“) – odkazující na devízu ve velkém znaku města Paříže. Toto exlibris však Jelínek patrně nikdy nepoužil; zatím nebyla nalezena jediná kniha, v níž by se nacházelo. Originál se unikátně dochoval ve fondu Jelínek v Literárním archivu Památníku národního písemnictví a je možné, že se jednalo pouze o grafický návrh, který nebyl realizován.

Řada knih obsahuje jak rukopisná věnování přátelského až intimního charakteru, tak dedikace, jež vyjadřovaly dedikantovi úctu, kterou k němu řada spisovatelů i spolupracovníků cítila, nebo také jen navštívky či jednoduchá věnování společenského rázu. Mezi dedikátory jsou nejen čeští spisovatelé a představitelé české kultury (na prvním místě Jelínkův blízký a dlouholetý přítel Viktor Dyk, z dalších např. E. Lešehrad, J. Hořejší, F. Khol, R. Medek, E. Hostovský, Jos. Palivec, J. Frejka aj.), ale také celá plejáda francouzských známých i méně známých intelektuálů, s nimiž se Jelínek stýkal, nebo jejichž díla překládal (L. Léger, R. Coolus, G. Charpentier, Fr. Baupal, L. Dumur, G. Duhamel, A. Breton, Ph. Soupault, J. Chopin, C. Mauclair, A. Mercereau, A. Castagnou, E. Jaloux, J. Prévost aj.). Řada knih má vložené navštívky a jiné lístky s poznámkami. Většinu knih Jelínek četl – svědčí o tom nejen poznámky či podškrty, ale ve fondu lze nalézt často rovněž knihy, které zůstaly nerozřežány, přesto, že se v nich dochovala rukopisná věnování.

Aux
Quatre Saisons
à Hanuš Jelinek
son ami
Castagnon

A Hanus Jelinek
Grand ami de lettres
françaises,
fi d'écume
Buhauuf
Octobre 87

à Mrs H. Jelinek
nomme le meilleur
et en double souvenir
son voyage à Paris et
de mon voyage à Prague
de Mrs Mercier
8 p 135 Tour Royal de
Paroles devant la Vie

Au Docteur Hanus Jelinek,
avec la cordiale gratitude que je
lui dois pour m'avoir initié aux
lettres tchèques,
en remerciement pour son accueil
J. Jirásková
15 Mai 1936

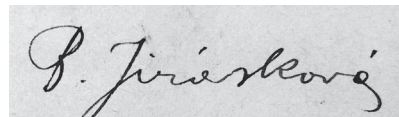
A H. Jelinek
en grande sympathie
et en un commun amour
pour la noble et belle Bohême
Camille Maclair
La Magie de l'Amour

à Monsieur Jelinek
bon Européen
cordialement
Castagnon

à Hanus Jelinek
Amical Souvenir de
Louis Dumur

Knihy Boženy Jelínkové-Jiráskové

Sbírka obsahuje také knihy, jež patřily Jelínkové manželce Boženě.⁵ Na mysl

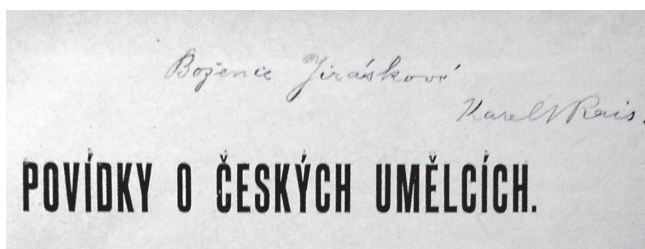

nemám ty, které byly dedikovány oběm manželům (převážně knižní dary, psané francouzsky, v nichž jméno Boženy figurovalo na druhém místě), ale knížky, které si Jelínková podepsala, nebo které jí byly přímo věnovány (včetně knih věnovaných oběma manželům, kde je v dedikaci uvedeno Boženčino jméno na prvním místě).⁶ Knihy patřící Jelínkové byly z velké části jazykově české a byly tematicky rozptýleny v základním fondu Knihovny Národního muzea na řadu signatur a také na signaturu „Jelínek“.

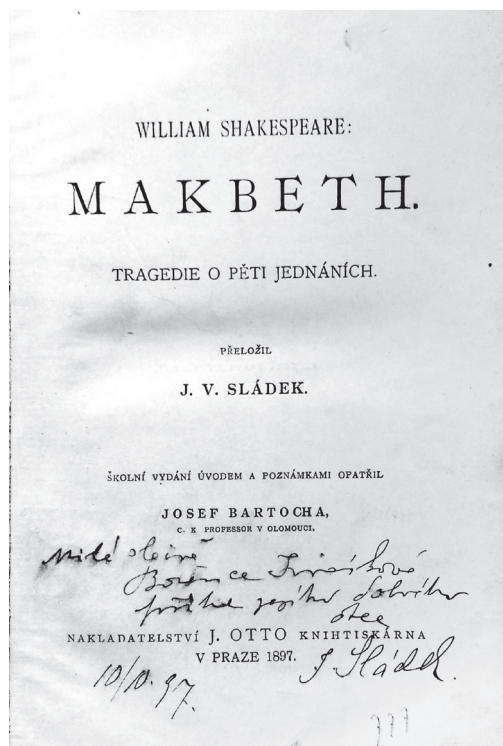
Zajímavou skupinu knih patřící Jelínkové manželce tvoří knížky, které si Božena přinesla do manželství a které četla

⁵ Blíže k osobnosti Boženy Jelínkové-Jiráskové viz PŮTOVÁ, Barbora. Česká malířka Božena Jelínková-Jirásková: život a dílo na okraji uměleckého světa – studie v tomto sborníku, s. 51–58. Ke zjištěným knihám patřícím Boženě Jelínkové viz Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/authorities/33718>>.

⁶ Např. v románu Anny Marie Tilschové *Synové* z r. 1918. Knihovna Národního muzea, fond H. Jelínka, sign. 78 G 319.

Raisova rukopisná dedikace 11leté Božence Jiráskové

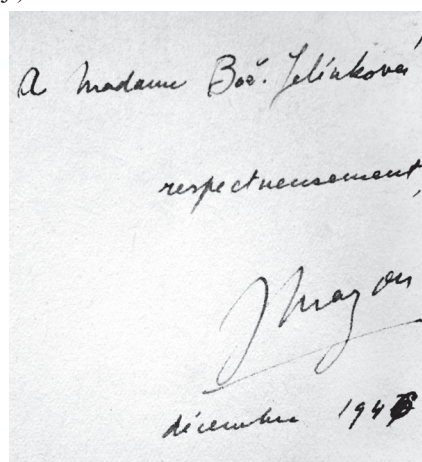

Rukopisná dedikace J. V. Sládka 19leté slečně Božence

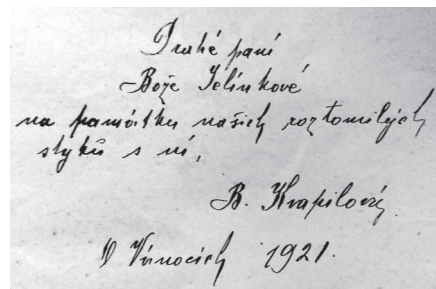
za svobodna jako mladá dívka; v některých z nich je dochován podpis „Jirásková” nebo rukopisné věnování „slečně Jiráskové”, „Božence Jiráskové” apod.). K její „dívčí četbě” patřil např. Balzakův román *Evženie Grandetová* v překladu Otokara Šimka z r. 1900,⁷ český překlad slavné knížky Edmonda de Amicis *Srdce* z r. 1889,⁸ *Filosofská historie* jejího otce Aloise Jiráska z r. 1898⁹ nebo *Povídky o českých umělcích* spisovatele Karla Václava Raise, současníka a přítele Boženčina otce Aloise Jiráska, z r. 1891 s osobním věnováním autora („Božence Jiráskové Karel V Rais”)¹⁰ či český překlad Shakespearova dramatu *Macbeth* z r. 1897,¹¹ opět s rukopisným věnováním autora překladu Josefa Václava Sládka, dalšího z Jiráskových literárních druhů („Milé slečně Božence Jiráskové přítel jejího dobrého otce J. Sládek 10. 10. [18]97”).

V knihovně Hanušovy manželky se tak nacházejí knihy, které byly Boženě, už Jelínkové, věnovány po jejím sňatku s Hanušem, popř. po jeho smrti. Většinou se jedná o kniž-

ní dary osob literárně činných (Marie Gebauerové, Boženy Benešové, Zdenky Háskové, manželky Viktora Dyka, Otokara Theera, Antonína Sovy, Zdeňka Kalisty nebo Jacqueline Mazonové, dcery slavného francouzského slavisty André Mazona aj.).

Rukopisná dedikace Jacqueline Mazon (zemř. 2008), francouzské bohemistky, dcery slavisty André Mazona (1881–1967) v knize Louise Aragona *Les yeux d'Elsa* (Paris 1945)

Dedikace spisovatelky a malířky Boženy Kvapilové (1859–1925) Boženě Jelínkové v knize *V zahradě mládí* (Praha 1904)

Součástí sbírky jsou též vlastní díla Jelínkových, která obsahují rukopisná vzájemná věnování: manželé si darovali navzájem. Božena Jelínková tak svému muži r. 1921 věnovala exemplář své půvabné knížky pohádek (*Patro pohádek*), které nejen sepsala, ale též ilustrovala, a to s dedikačním příspěvkem „*Hanušovi Boža*”.¹² Hanuš daroval své ženě k Vánocům r. 1925 bibliofilské vydání svých *Zpěvů sladké Francie*. Knižní exemplář Jelínkové je prvním číslovaným výtiskem a obsahuje s autorovu něžnou dedikaci „*Božence*”.¹³ Hanuš Jelínek věnoval své manželce také svoji odbornou práci – výtisk Jelínkovy *Histoire de la littérature tchèque. De 1890 à nos jours* vydané v Paříži r. 1935. Svědčí o tom jeho rukopisné věnování na titulním listě knihy (viz obr. příl. v příspěvku M. Zelenky v tomto sborníku, s. 20). Dokladem společné spolupráce manželů Jelínkových je knížka *Na Svaté Hoře*, kterou k Vánocům 1933 věnovali Hanuš a Božena jako vánoční a novoroční pozdrav přátelům (vyšla u nakladatele Leopolda Mazáče). Autorem básnického textu je Hanuš Jelínek, ilustrační výzdobu knihy obstarala

⁷ Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/33545>>.

⁸ Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/36584>>.

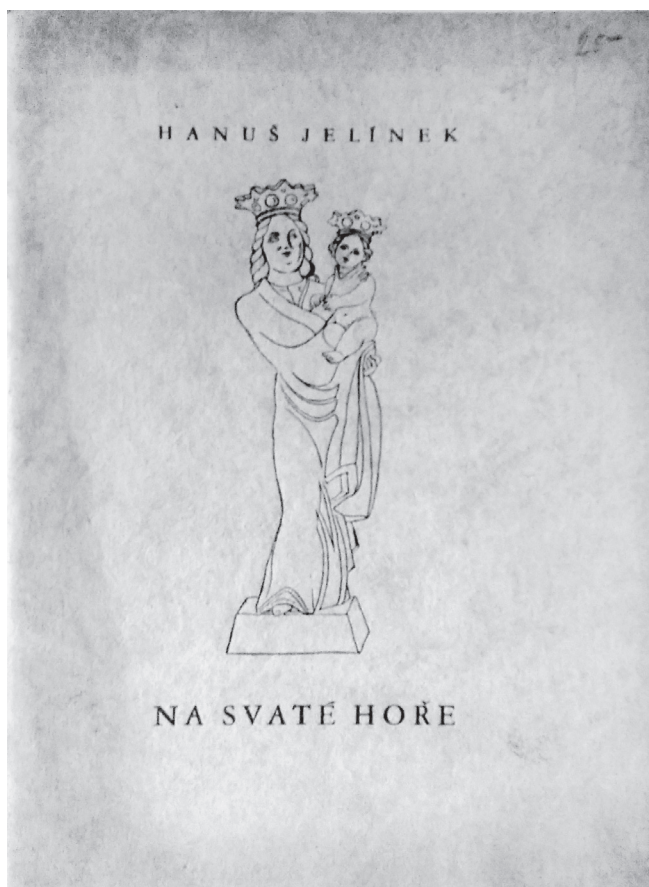
⁹ Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/34349>>.

¹⁰ Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/34351>>.

¹¹ Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/36616>>.

¹² Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/36585>>.

¹³ Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/36609>>.

Božena Jelínková. Výtisk bibliofilie s číslem „1“ pocházející z Jelínkovy knihovny je dochován v základním fondu Knihovny Národního muzea.¹⁴

Vlastní knižní kolekce Boženy Jelínkové je však doslova „utopena“ v knihovně jejího slavného manžela. Zda manželé budovali knihovnu společně a existovala jedna knižní sbírka manželů, v níž měly převahu knihy patřící Jelínkovi, nebo každý z manželů měl svoji knihovnu a obě knižní sbírky byly spojeny až po smrti Boženy Jelínkové v r. 1951 dědici, těžko říci. Vzhledem k evidentně dominantnímu postavení Hanuše Jelínka v manželství a tomu, že osobní i tvůrčí život Jelínková byl ovlivněn literárněkulturními a veřejně politickými ambicemi jejího manžela, jehož kariéru Božena podporovala a jíž částečně podřídila své osobní i tvůrčí život, lze předpokládat, že existovala jedna společná knihovna. Ta byla zpřístupněna po smrti Hanuše v intencích jeho odkazu v jejich bytě pro veřejnost¹⁵ a po smrti jeho manželky pak předána do Knihovny Národního muzea.

Dokud však není dokončen průzkum všech knih, u nichž je buď vlastnictví Jelínků a jejich příbuzných provenienčními zápisy doloženo (nebo u nichž toto vlastnictví lze alespoň předpokládat), je obtížné nějakým způsobem objektivně stanovit nejen počet a druh knih, jež tvořily vlastní osobní

knihovničku Jelínkové, ale také okruh jejich čtenářských zájmů.

Identifikované knižní exempláře jí patřící však již teď naznačují, že knižní svět Jelínkové nemusel odrážet jen osobní a společenské kontakty získávané přes manžela (zjištěné rukopisné dedikace určené Jelínkové, zejména z pera žen spisovatelek a intelektuálek, naznačují, že i ona měla svůj vlastní okruh přátel). Malířská tvorba této umělkyně, jež je dnes právem oceňována a znovuobjevována, dokazuje, že Jelínková byla nejen milující a obětavou ženou-manželkou ztělesňující ideální rodinný ženský typ, ale že byla zároveň ženou emancipovanou, která si dokázala v tvůrčí malířské práci najít svůj vlastní „raison d'être“. Žila sice navenek „ve stínu dvou mužů“¹⁶ (otce a manžela), ale studium slečny Jiráskové na dívčí škole Ženského výrobního spolku českého, připravující absolventky na rodinný i profesní život, a potom v Kreslířské a malířské škole Uměleckoprůmyslové školy v Praze, stejně jako její četné pobyty ve Francii (počínaje r. 1905, kdy tam odjela už jako manželka Hanuše Jelínka), i stálý kontakt s pařížským uměleckým prostředím, přispěly k tomu, že její vztah k mužům a mužskému světu neměl charakter té podřízenosti, jaká převládala u žen ještě na konci 19. století. Jsem přesvědčena, že Jelínková nebyla pouhou slabou ženou stojící po boku muže, neschopnou vlastní existence, ale naopak, byla jednou z ženských osobností první poloviny 20. století, které se dokázaly prosadit v ženském uměleckém světě.¹⁷ Byla jak manželkou svého muže v tom nejlepším slova smyslu, tak nadanou umělkyní, bytostí s vlastním myšlenkově i citově bohatým vnitřním životem.

Báze „PROVENIO“ a Jelínkova knižní sbírka

V rámci projektu „PROVENIO“ řešeného v Knihovně Národního muzea v letech 2012–2015¹⁸ byly cenné knižní exempláře pocházející z knihovny Hanuše a Boženy Jelínkových postupně zpřístupňovány ve stejnojmenné textově-obrazové databázi. I když identifikace a katalogizace knih této knižní sbírky svým rozsahem i časovými nároky přesahuje zadání a cíle projektu „PROVENIO“, rádi bychom v zadaném úkolu pokračovali, a to bez ohledu na již skončený projekt.

Na mysl se nám přesto vkrádá několik znepokojivých otázek. Podaří se zpětně identifikovat na základě knihovní dokumentace, zapsaných knižních proveniencí a reálně stojícího knižního fondu všechny knihy z Jelínkovy knižní sbírky? A co uděláme s často neutěšeným fyzickým stavem knih, často brožovaných, které poznamenal zub času a ne vždy vhodné uložení? V případě otázky první jsem poněkud skeptická (spíš půjde už jen o rekonstrukci její části či jejího torza, a to ve virtuální podobě), v případě druhém chci být optimistická; věřím, že Jelínkovy knihy se dočkají kromě důstojného uložení i adekvátního individuálního ošetření a ochrany z rukou konzervátorů.

¹⁴ Databáze „PROVENIO“, op. cit., <<http://opac.nm.cz/documents/36614>>.

¹⁵ O tom, jestli ji badatelé v letech 1944–1951 skutečně využívali, nám bohužel není známo (žádné doklady o tom nebyly nalezeny).

¹⁶ Viz PACHMANOVÁ, Martina. Božena Jelínková-Jirásková: Ve šlépějích i stínu svého muže. K výstavě B. Jelínkové-Jiráskové v Galerii Františka Drtikola v Příbrami (17. 9. – 24. 10. 2010). *Ženy, gender & umění* [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.zenyvumeni.cz/index.php?id=132>

¹⁷ Srov. ZAJÍCOVÁ, Markéta. *Malířka v Čechách v 19. století: od diletantismu ke spolčování*. Diplomová práce. Ved. práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. Pardubice: Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta, katedra historických věd 2011 [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/bitstream/handle/10195/45438/ZajicovaM_MalirkavCechach_ML_2012.pdf?sequence=3&isAllowed=y>. Podobně jako Jelínková-Jirásková se prosadily i další absolventky Uměleckoprůmyslové školy, např. Marina Alšová-Svobodová, dcera Mikoláše Alše, Anna Boudová- Suchardová, matka malíře Cyrila Boudy, nebo keramička, sochařka Helena Johnová, studující na této škole přibližně ve stejné době jako Božena Jirásková.

¹⁸ Viz projekt NAKI DF12P01OVV023 „PROVENIO: Metodika výzkumu knižních proveniencí“.

Hanuš Jelínek byl po druhé světové válce připomínán zejména jako překladatel francouzské lidové poezie (*Zpěvy sladké Francie*) a některé jeho překlady francouzských lidových písní dokonce v českém prostředí zlidověly (*Švarný tambor*, *Cestář* apod.). Padesátá léta minulého století však umělcům-frankofilům typu Jelínka příliš nakloněna nebyla. V česko-francouzských kulturních vztazích byly často zdůrazňovány jiné ideologické hodnoty, než jaké zastával Jelínek. Převážně frankofonní knihovna Jelínkova, obsahující

Les livres de Hanuš Jelínek et Božena Jelínková-Jirásková conservés à la Bibliothèque du Musée national (Prague)

Cette communication entend attirer l'attention sur le caractère exceptionnel de la collection de livres du poète tchèque, traducteur et critique de théâtre Hanuš Jelínek, l'une des figures les plus marquantes des relations culturelles franco-tchèques.

Ces livres constituent un fonds encore peu exploré et presque inconnu du public spécialisé. Il constitue une source d'information très précieuse non seulement sur la vie et l'œuvre des époux Jelínek, mais aussi sur l'histoire des transferts culturels entre la France et les Pays tchèques et sur l'histoire culturelle de l'Europe de la première moitié du XXe siècle.

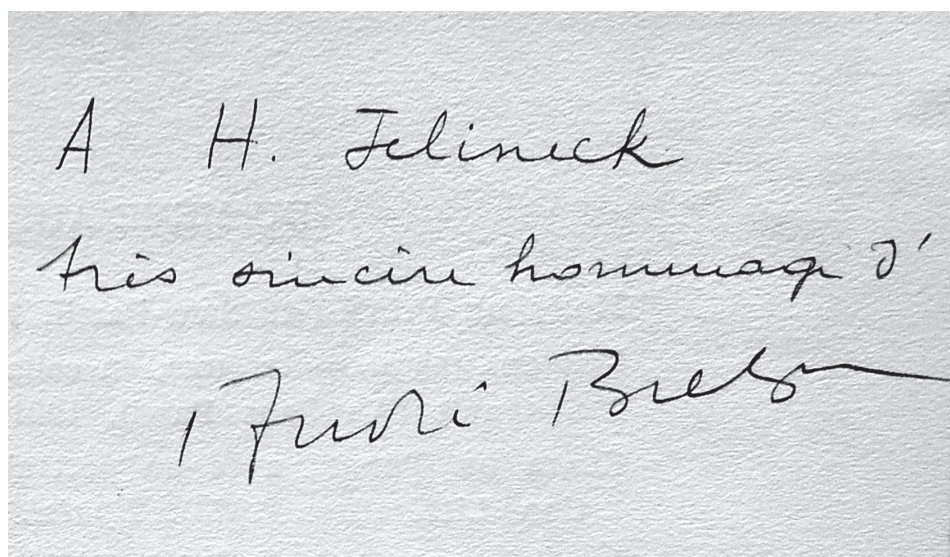
La collection a été léguée au Musée national conformément aux dernières volontés de Jelínek. En 1951, après la mort de sa femme Božena Jelínková-Jirásková, peintre académique, ces livres ont rejoint le Musée.

Dans la collection particulière de Jelínek se sont conservés non seulement ses livres, mais aussi ceux de sa femme, ainsi que des livres offerts aux deux ensemble et, à titre exceptionnel, des volumes ayant appartenu à d'autres membres de la famille, tel František Jelínek (1883-1940), le frère de Hanuš, chanteur d'opéra et traducteur du français.

knihy psané z valné většiny francouzsky, knihy v té době již málo známých či zapomenutých (někdy i záměrně) autorů, zjevně knihovníky, ani kulturní a literární historiky příliš nelákala. Její renesance přichází až s obnoveným rozvojem kulturních česko-francouzských kontaktů a snahami zmápnout jejich historii. Zpracování knižní pozůstalosti manželů Jelínkových pomůže alespoň částečně splatit dluh, který česká kulturní veřejnost má jak vůči oběma umělcům, tak vůči kulturně historickým vztahům Francie a České republiky.

Dans la Bibliothèque du Musée national, une partie des livres a été placée sous la cote « Jelínek » (1 061 titres en 2 185 vols.), mais un certain nombre, encore indéterminé, a été dispersé par sujet et format dans le fonds de base de la bibliothèque. Les listes d'acquisition de livres de la Bibliothèque du Musée national ne mentionnent la provenance des livres reçus que jusqu'en 1951-1952. Bien des livres de la bibliothèque de Jelínek, à présent dispersés dans le fonds de base, portent des numéros d'accession datés des années 1951-1967. Ceux qui ont été acquis et classés par cotes à destination du fonds de base après 1952 ne peuvent être identifiés que lorsqu'ils contiennent des notes attestant l'identité de leur propriétaire, ou bien des dédicaces à Jelínek ou à ses proches.

Dans le cadre du projet de recherche « PROVENIO », réalisé à la Bibliothèque du Musée national en 2012-2015, une reconstruction virtuelle des marques de provenance de la collection de Jelínek a été initiée. Les livres sont catalogués les uns après les autres dans une base des données de textes-images également nommée « PROVENIO ». Or, identifier et cataloguer tous les livres issus de la collection Jelínek s'avère très difficile, et il est probable que la reconstruction complète de sa bibliothèque particulière ne soit plus possible aujourd'hui.

Rukopisné věnování André Bretona Hanuši Jelínkovi v knize *Le Revoler à cheveux blancs* z roku 1932 (Knihovna Národního muzea, sign. Jelínek 115)

à Mr. Jelinek
avec le souvenir très
amical de
Philippe Soupault

a)

à Mr. Jelinek
souvenir d'un jeune
écrivain et d'un ami
avec l'amitié sincère
de
Philippe Soupault
Paris 1927.

b)

à Mr. Jelinek
en souvenir des jours
charmants de Prague
très fidèle souvenir
Philippe Soupault

c)

à Mr. Jelinek.
très amical souvenir
Philippe Soupault

d)

Rukopisná autorská věnování francouzského surrealisty Philippa Soupaulta (1897–1990) Hanuši Jelínkovi:

- a) Les Frères Durandeu. Paris 1926 (Knihovna Národního muzea, sign. Jelínek 388)
- b) Le Nègre. Paris 1927 (Knihovna Národního muzea, sign. Jelínek 390)
- c) Le coeur d'or. Paris 1927 (Knihovna Národního muzea, sign. Jelínek 387)
- d) Le Grand homme. Paris 1929 (Knihovna Národního muzea, sign. Jelínek 388)